

Referanser: Ingen

Arkivsak: 14/6131 - 37 (16/18999)

Saksdokumenter:

Tittel	Dok. ID
Årsrapport 2015 til Norad - utkast til MKR råd	1497510

Årsrapport 2015 Den norske kirkes nord/sør-informasjon

Saksorientering

Vedlagt følger årsrapport 2015 for Den norske kirkes nord/sør-informasjon, samt sluttrapport for perioden 2011-2015. Her synliggjøres resultatene av arbeidet vi har gjort med midler mottatt fra Norad for å drive opplysningsarbeid om klima, fred og globale spørsmål m.m. Merk at rapporten i sin nåværende form er et nesten komplett utkast, men mangler henvisning til en medieanalyse vi får tilsendt 30. mai.

Rapporten må sendes Norad 31. mai. Det bes derfor om at endringsforslag leveres skriftlig i forkant av eller under rådsmøtet.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd godkjenner årsrapport 2015 for Den norske kirkes nord/sør-informasjon, med følgende innspill:

- ..

Skjema for rapport og regnskap

For organisasjoner med rammeavtale etter Norads informasjonsstøtteordning

Rapport for 2015, samt sluttrapport for perioden 2011-2015

Generell informasjon om virksomheten

Avtalenummer:	QZA-0118 QZA-11/0120
Tildeling 2015:	1 700 000kr
Tilleggstilskudd 2015:	Søkte ikke om tilleggstilskudd
Organisasjon:	Mellomkirkelig råd for Den norske kirke (Den norske kirkes nord/sør-informasjon)
Adresse:	Rådhusgt.1-3, Oslo; Pb 799 Sentrum, 0106 Oslo
Kontaktperson:	Janne Dale Hauger (rådgiver i Mellomkirkelig råd), Berit Hagen Agøy (generalsekretær i Mellomkirkelig råd)
Tlf.:	40 51 41 94; 48 99 12 70
E-post:	Jh895(a)kirken.no; ba777(a)kirken.no
Nettside:	www.kirken.no/mkr ; www.facebook.com/Gronnkirke ; www.kirkeaktuelt.no ; www.klimapilegrim.no (samarbeidskampanje)

Del 1 – Virksomhetsåret 2015

1. Innledning

KORT OM VIRKSOMHETEN

Den norske kirkes nord/sør-informasjon (Nord/sør-info) ble opprettet i 1977 da Norad etablerte informasjonsstøtteordningen og inngikk en avtale med Kirkerådet. Informasjonsarbeidet har hele tiden vært knyttet til Mellomkirkelig råd (MKR) som er Den norske kirkes organ for internasjonale og tverrkirkelige spørsmål. 1,3 årsverk er direkte knyttet til informasjonsarbeidet som finansieres av Norad, men hele staben bidrar med ressurser inn i dette arbeidet.

MÅLGRUPPER

Hovedmålgruppen er de om lag **1300 menighetene i Den norske kirke**, spredt over alle landets kommuner, som til sammen har ca. 73 % av befolkningen som medlemmer. For å nå frem til

menighetene, retter vi oss i ofte mot **nøkkelpersoner**, altså ansatte og tillitsvalgte i kirkelige råd og i menighetene, samt ansatte på regionale bispedømmekontor. Skal vi nå ut til primærmålgruppen, er vi avhengige av å øke kompetansen og motivasjonen hos dem som kan ta våre anliggender videre inn i menighetene. Andre målgrupper er **studenter ved kirkelige utdanningsinstitusjoner**; dette er strategisk viktig for i neste omgang å nå ut til ansatte i menighetene og frivillige organisasjoner knyttet til Den norske kirke.

I en noe videre forstand er også den **generelle opinionen og politiske myndigheter** målgruppe. Dette gjelder ikke minst i vårt arbeid med klimaspørsmål og holdningsskapende arbeid om menneskeverd og rettigheter, for eksempel for flyktninger. Vi vil være en pådriver i samfunnet for kritisk debatt og styrket engasjement om globale miljø- og utviklingsspørsmål.

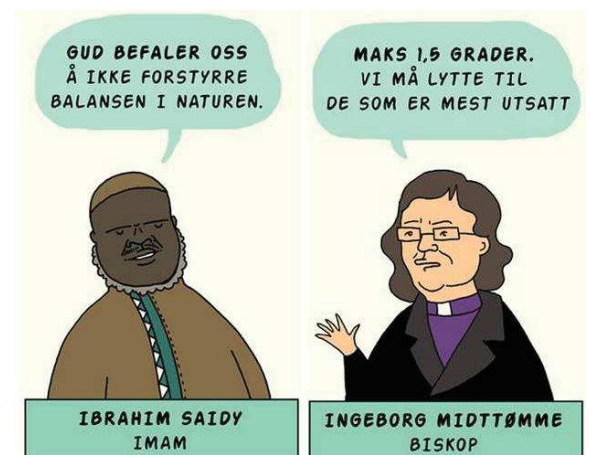
VIKTIGSTE SATSNINGSOMRÅDER

To av de viktigste satsningsområdene i 2015 har vært folkelig og interreligiøs mobilisering fram til **klimatoppmøtet i Paris**, samt **flyktningkatastrofen i Midtøsten** og følgene i Europa og Norge. Disse sakene har preget nyhetsbildet og den politiske debatten. Vi har bidratt til at kirkens ledelse har respondert på dette gjennom offentlige utspill og aktiv deltakelse i offentlig debatt i både nasjonale, regionale og lokale medier. Vi har også sett en overordnet debatt om kirkens rolle i politiske spørsmål, som bl.a. ble tatt opp som tema for en sending av «Debatten» på NRK.

Gjennom samarbeidskampanjen Klimapilegrim 2015, har vi bidratt til **å mobilisere brede og nye lag av befolkningen til å engasjere seg for en rettferdig klimapolitikk**. Ved å stimulere til «klimapilegrimsvandring», i solidaritet med mennesker i Sør som rammes først og hardest av klimaendringer, har vi engasjert over **7000 deltakere**, som har gått over **60 000 km**, innsamlet over **9100 underskrifter**, og bidratt til ca. **200 arrangement**. Klimapilegrimsvandringen har gått gjennom hele landet med klimapilegrimer til fots, på sykkel, i båt, i kano og på hesterygg – og hadde etappeveksling på grensen til Sverige hvor både HKH kronprinsesse Mette Marit og HKH kronprinsesse Victoria deltok. **Klima- og miljøministeren, utenriksministeren, statsministeren og flere andre politikere har også blitt utfordret og bidratt på ulike måter.**

Vi har i tillegg jobbet aktivt med interreligiøs mobilisering, både i Norge, og under klimatoppmøtet i Paris. Vår interreligiøse delegasjon, representert ved bl.a. biskop Ingeborg Midttømme og imam Ibrahim Saïdy, fikk stor internasjonal oppmerksomhet rundt deres budskap om klimarettferdighet og «grønn jihad». Vi opplevde også stor oppmerksomhet rundt det **globale nettverket vi er en del av, som sammen leverte nær 1,8 millioner underskrifter for klimarettferdighet.**

Flyktningkatastrofen i Midtøsten og følgene i Europa og Norge har også vært et viktig satsningsområde for beslutningspåvirkning og folkelig mobilisering. I denne saken har vi jobbet tverrfaglig, både med andre avdelinger i Kirkerådet for Den norske kirke, samt i samarbeidskonstellasjoner, slik som «Nasjonal dugnad for syriske flyktninger» med bl.a. Flyktninghjelpen, Røde Kors, NOAS, Kirkens Nødhjelp og Redd Barna. Vår fokus i dette arbeidet har vært å holde frem **menneskerettigheter og nestekjærlighet** som grunnleggende verdier i det offentlige ordskiftet, stimulere til **folkelig engasjement og kunnskap**, samt å bidra med vår **kompetanse på religionsdialog** for å bidra til et fredelig flerkulturelt og flerreligiøst samfunn. Vi har også utarbeidet en større holdningsskapende kampanje, rettet særlig mot konfirmanter og unge voksne.

Figur 1: Aftenposten hadde oppslag 4.12.15 om det interreligiøse klima-engasjementet. Budskapet om klimarettferdighet kom tydelig fram.

Kort oppsummert, har vi i 2015 erfart at kirkens stemme i det offentlige rom blir hørt og at vi har evnet å mobilisere brede lag av befolkningen. Vi anser dette som et positivt tegn på at **vi på flere områder lykkes i vårt arbeid med å sikre at Den norske kirke bidrar til mer og bedre kunnskap og kritisk debatt om globale miljø- og utviklingsspørsmål**. Samtidig har vi en kontinuerlig læringskultur, og vi jobber for å stadig forbedre vår virksomhet. Én av svakhetene er manglende evaluering- og rapporteringsrutiner, og vi har derfor igangsatt tiltak for å få oversikt over hvordan våre ressurser blir tatt i bruk og evaluert av menighetene.

AVVIK

Det har ikke vært noen signifikante avvik fra revidert virksomhetsplan og budsjett. Mindre avvik eller justeringer av tiltak nevnes under de enkelte tiltakspunktene.

UTVIKLINGSTREKK

Våren 2016 ble Kirkeloven endret slik at Den norske kirke fra 1. januar 2017 kan opptre som eget rettssubjekt. Dette vil trolig ha konsekvenser for lønns- og administrasjonsutgifter fra og med 2017. Utover dette er det vanskelig å si nøyaktig hvilke konsekvenser denne endringen vil ha for informasjonsarbeidet, men pr i dag tror vi ikke dette vil ha noen stor innvirkning på målgrupper og arbeidsform for vårt informasjonsarbeid.

2. Virksomhetsrapport 2015

I 2015 har vi videreført de samme overordnede tiltak som de forrige årene i rammeavtaleperioden.

Tiltak 1: Klima, miljø, forbruk og rettferd

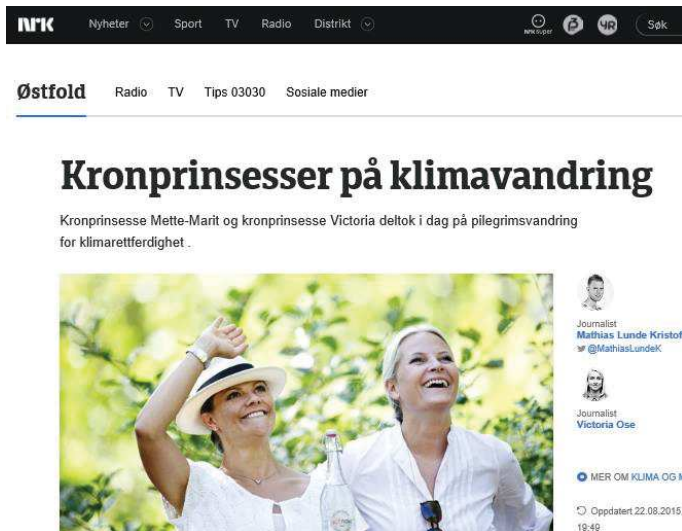
Klimapilegrim 2015

Det definitivt største tiltaket i 2015 var samarbeidsprosjektet Klimapilegrim 2015, en politisk og folkelig mobilisering for klimarettferdighet fra sommeren 2015 fram til klimatoppmøtet i desember 2015. Den følgende teksten består delvis av utdrag fra rapporten om Klimapilegrim 2015 - se vedlagt rapport for utdypende informasjon. Prosjektet i Norge ble ledet av *Skaperverk og Bærekraft*, et kirkelig samarbeid bestående av Den norske kirke (inkludert betraktelig ressurser fra Mellomkirkelig råd), Kirkens Nødhjelp og Norges Kristne Råd. I tillegg var Nasjonalt Pilegrims-senter, KFUK-KFUM, Samarbeid Menighet og Misjon (SMM) og Changemaker med i samarbeidet. En rekke ulike organisasjoner, kirkesamfunn og trossamfunn har også blitt involvert underveis.

Klimapilegrim 2015 ble offisielt startet på Nordkapp 7. juni på Skaperverkets dag, etterfulgt av en slags «pilegrimsstafett» gjennom store deler av Norge og videre til Paris. En flaske med vann fra ulike steder var det gjennomgående symbolet på klimaendringene og vår avhengighet av naturen. Vannflasken ble også stafettpinnen som skulle fraktes helt fram til klimatoppmøtet i Paris sammen med underskrifter på **oppropet: «Jeg vil ha en rettferdig klimapolitikk der Norge bidrar med mindre utslipp og mer penger»**.

Under klimatoppmøtet var vi til stede gjennom en **interreligiøs delegasjon** som bestod av muslimske, jødiske og kristne representanter fra ulike trossamfunn (se vedlagt rapport. NB: Den interreligiøse delegasjonens virksomhet er i hovedsak finansiert av klima- og miljødepartementet, men vi har brukt Norad-midler på informasjonsarbeidet i Norge knyttet til dette). Delegasjonen hadde kontakt med den norske forhandlingslederen, og fikk god mediedekning i både norsk og internasjonal media.

Måloppnåelse: Målet for mobiliseringen var, i henhold til virksomhetsplanen, at «norske beslutningstakere opplever et tydelig press fra et samlet kirke-Norge for at Norge skal redusere egne klimautslipp og bidra i større grad økonomisk (jmfør kampanjekrav)». Både FN-topp Christiana Figueres og daværende klimaministeren Tine Sundtoft har i ettertid takket de religiøse aktørene og gitt uttrykk for at det religiøse engasjementet faktisk beveget sluttresultatet i Paris. I tillegg mener vi det er naturlig å anta at den store folkelige mobiliseringen (med ca. 200 arrangement, 7000 deltakere, og 9100 underskrifter) har gitt utslag.

Figur 2: Faksimile fra NRK Østfold, som dekket pilegrimsvandringen for klimarettferdighet. Vandringen var også omtalt i både nasjonal og internasjonal ukepresse, inkludert Se og Hør.

Når det gjelder mål om at «Kirken markerer seg som en tydelig og synlig aktør for klimarettferdighet», mener vi å ha oppnådd dette med **over 313 presseklipp, med jevn synlighet over hele landet**. I løpet av hele 2015 er Klimapilegrim omtalt i både lokale, regionale, nasjonale og utenlandske medier. Det er registrert 313 presseklipp, derav 181 på papir, 127 på nett og (minst) 5 på radio og TV. Av papiroppslagene finnes de fleste (137) i lokalavisene, men det er også 34 oppslag i riksaviser. Samtlige fylker kan vise til mer enn 100 oppslag (lokale + regionale og nasjonale). Ett av arrangementene som fikk store omtale i nasjonale og internasjonale medier, var klimapilegrimsvandringen var kronprinsessenes deltakelse på vekslingen mellom klimapilegrim i Norge og Sverige, med vandring og gudstjeneste med biskopene.

En omfattende questback-undersøkelse har gitt oss mye nyttige tilbakemelding for hvordan vi kan drive lignende kampanjer i fremtiden. Kort oppsummert ser vi at **77% av respondentene er helt eller delvis enig i utsagnet: «Det var positivt å samarbeide med andre aktører»**. Dette var den mest entydige responsen vi fikk i hele undersøkelsen, og vi tar dette som et tegn på at vi må fortsette å finne gode samarbeidsformer.

Et annet mål var at «Bredere målgrupper tar i bruk trosopplæringsmaterieill med grønt og internasjonalt fokus, ved hjelp av nye innsteg, som pilegrimsmetodikk.» Questback-undersøkelsen viste at **nesten 80% var enig eller delvis enig i at kombinasjonen pilegrimsmotiv og politisk utadrettet handling fungerte godt**. Ved å mobilisere pilegrimsnettverk og tilhørende lokale historielag, kystlag, m.m., evnet vi dessuten å nå ut til nye og bredere lag av befolkningen. Dette planlegger vi å bygge videre på i 2016 og fremover.

Nettstedet www.klimapilegrim.no hadde i perioden Mai 2015-Mai 2016 **totalt ca. 43 000 pageviews**, noe vi anser som svært godt (se vedlegg). Ressurssiden var den tredje mest sette siden, etter forsiden og arrangementer. **Ressurssiden hadde i overkant av 3 200 pageviews**, med gjennomsnitts lesetid på 3 minutt og 2 sekunder. Vi vet ikke sikkert hvor mange som har tatt i bruk materialet, men vi kan anta at denne lesetiden vil ha gitt mange mulighet til å skaffe seg oversikt over ressursene og laste ned det de ønsket å ta i bruk. Det ble meldt inn 200 arrangement, men det er sannsynlig at det er flere som har tatt i bruk materialet, da vi av erfaring vet at mange lar være å melde inn arrangement.

«Det er et sterkt lokalt engasjement for klimarettferdighet i menighetene i Den norske kirke i 2015, og minst 10 lokale initiativ mottar økonomiske bidrag som styrker deres evne til å skape synlighet, kunnskap og engasjement lokalt» var et annet mål. Vi valgte å heller gi større støtte til fem utvalgte tiltak. Ett av tiltakene var produksjon av en musikkvideo med en sang om klima og globalt

engasjement laget av og for barn. Prosjektet var i regi av KFUK-KFUM, og målgruppen var barn og unge i Den norske kirke. De anslår at **mellom 10.000 og 30.000 barn har sett musikkvideoen**. På bakgrunn av dette og de andre tiltakene som ble støttet, mener vi at støtten til lokale og regionale tiltak i stor grad har styrket deres evne til å skape synlighet, engasjement og kunnskap.

Positiv utvikling i antall grønne menigheter og Grønn kirke på Facebook

Måloppnåelse: Vårt mål har vært at «*Facebook-siden Grønn Kirke etableres som en hyppig brukt kanal for erfaringsdeling, og stimulerer til økt aktivitet og synliggjøring av lokalt engasjement.*» Dette målet er langt på vei oppnådd, da vi har sett en **210% økning i antall likes på Grønn Kirke på Facebook i 2015** (fra 1306 personer 1.1.15 til 4057 personer 31.12.15). Dette kan tolkes som et tegn på at dette er en etterlengtet kanal for informasjon. Følgere av siden er en overvekt av kvinner (62%), og de er spredd over hele landet, men med en overvekt på Østlandet, som vi jobber for å jevne ut.

I tillegg jobber vi mot at «*Antall grønne menigheter økes med 20% på landsbasis innen utgangen av 2017*». I 2015 har vi fått et tilfang av **25 nye grønne menigheter**. Totalt sett har vi sett en 65% økning av grønne menigheter i perioden 2011-2015 (se del 2 av søknaden), og vi mener at vi derfor vil lykkes med målet om en økning på 20% innen 2017. Kirkerådet har i løpet av 2015 og våren 2016 utviklet en modell for miljøledelse i hele Den norske kirke som er tenkt å bli iverksatt i samarbeid med Stiftelsen Miljøfyrtårn. Her inngår en videre satsing på grønne menigheter og grønne kirkelige fellesråd.

Tiltak 2: Kirkelig refleksjon om nord/sør-spørsmål

-herunder menneskerettigheter, fred- og forsoningsarbeid, og global helse og seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR).

Økt kunnskap om menneskerettighetsspørsmål

Måloppnåelse: Ett av våre forventede resultater var at «*Den norske kirke er en tydelig samfunnsaktør, og menighetene arbeider for at ansvarshavere på lokalt og sentralt plan ivaretar menneskerettigheter*». Dette har vi bidratt til å oppnå i 2015, gjennom om en rekke tiltak nevnt nedenfor. I tillegg har vi utgitt en engelsk oversettelse av ressursdokumentet Sett undertrykte fri. Vi har fått tilbakemeldinger fra internasjonale kirkepartnere om at det er et meget nyttig ressursdokument også for andre kirkers arbeid med menneskerettigheter, og vi ser dette som et **positivt signal om at vårt arbeid med å styrke koblingen mellom tro og menneskerettigheter kan bidra til en lignende utvikling i flere land**. Vi har også vært en aktiv bidragsyter i den offentlige diskurs (se vedlegg: *Pressemeldinger, uttalelser og visuelle glimt fra arbeidet i 2015*)

Internasjonalt seminar om tros- og livssynsfrihet: MKR har gjennom sitt arbeid i Oslokoalisjonen for tros- og livssynsfrihet, Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn og religionsdialoggruppene engasjert seg i mange tiltak for å fremme trosfrihet og minoriteters rettigheter. I november organiserte MKR, sammen med andre aktører, et seminar over tre dager med verdensledende eksperter på tros- og livssynsfrihet, inkludert den nåværende spesialrapportøren på disse spørsmålene i FN. Temaet var den økende politiseringen av tros- og livssynsfrihet. Det at **mange nye aktører engasjerer seg for denne friheten, kan bety både en styrking og en svekkelse av denne viktige rettigheten**, og dette er spesielt tydelig når politiske ledere engasjerer seg. Dette er noe vi vil følge videre i 2016 og årene fremover.

Kjønn, familie, menneskerettigheter og teologi: I samarbeid med Norges Kristne Råd og Landsforeningen for lesbiske, bifile og transpersoner var MKR i januar 2015 med på å arrangere en konferansen «*When theology produces violence*», som satte fokus på vold med en religiøs begrunnelse, med særlig henblikk på vold mot LHBT-personer i Afrika. Ressurspersoner fra bl.a. Sør-

Afrika, Malawi, Kenya, Angola og Namibia deltok både på konferansen og på seminaret, hvor det ble staket ut en vei for videre arbeid med disse spørsmålene.

En ressursgruppe i Norge ble satt ned og har i løpet av 2015 samlet fagpersoner på området med tanke på å utvikle ressursmaterieell fra Norge. Tanken er at dette i fortsettelsen kan bli et bidrag til Kirkenes Verdensråds arbeid med kjønn og likestilling, og ikke minst arbeidet mot kjønnsbasert vold. Vi har fått til godt økumenisk samarbeid om dette i Norge, og Norges Kristne Råd spiller en sentral rolle. Dette er et viktig arbeid fordi det tydeliggjør og fremmer seksuelle minoriteters menneskerettigheter. Vi samarbeidet også med Kirkens Nødhjelp om oppropet «Ikke i vårt navn» - religiøse aktørers mobilisering mot kjønnsbasert vold.

Økonomi, etikk og menneskerettigheter: Våren 2015 nedsatte Komiteen for internasjonale spørsmål en arbeidsgruppe som hadde som mål å **samle norske kirkelige aktører med en viss mengde kapital for å drøfte erfaringer med å implementere etiske retningslinjer** i sin kapitalforvaltning. Vi inviterte bredt i kirke-Norge, spesielt rettet mot økonomiansvarlige og ledere. Representanter fra en rekke organisasjoner møttes for en fagdag sammen med eksperter fra Svenska kyrkan, KLP, Storebrand og Greenpeace. Vi fikk klar tale fra ekspertene: i Norge er mange investorer skeptiske til etiske investeringer - eller de har lite kunnskap og stiller få krav til markedet. Finansmarkedet er veldig lydøvre for sine kunder, og hvis vi er tydelige på hvilke løsninger vi vil ha, vil vi få det. Dette var det første møtet av en slik art, og det var bred enighet om at det var behov for flere møter av denne typen for å finne ut hvordan samarbeid kan bidra til mer etiske investeringer i de enkelte organisasjonene.

Økt engasjement for flyktnings situasjonen, med rettighetsbasert tilnærming

Vi har i 2015 satt **fokus på flyktnings situasjonen, med vektlegging av menneskerettigheter, involvering og myndiggjøring, samt nedbygging av fordommer og fremmedfrykt.**

Måloppnåelse: Vi mener at vi har kommet et godt stykke på vei med målet om at «*Ansatte og frivillige i Den norske kirke engasjerer seg i flyktnings situasjonen og de kjenner og bruker verktøy for å spre kunnskap og engasjement i sine lokalsamfunn, med en rettighetsbasert og involverende tilnærming*». Tilbakemeldinger fra regionalt kirkelig ansatte viser at det er svært høyt aktivitetsnivå med god faglighet, ofte med rettighetsbasert og involverende tilnærming. Dette kan imidlertid bli enda bedre, og dette er noe vi kommer til å jobbe videre med i 2016, da dette blir tema for flere store konferanser med kirkelige ansatte og frivillige. Tiltakene vi har hatt fokus på i år inkluderer bl.a. følgende arbeid med beslutningspåvirkning og grasrotengasjement:

MKR ønsker å **fokusere på årsakene til flyktning katastrofen** og minne om at den virkelige katastrofen finner sted i de krigsrammede landene og deres nærområder. I september deltok MKR på det nordiske nettverksmøte som Norges Kristne Råd var vertskap for i Oslo, hvor Kirkerådet i Midtøsten innledet om forholdene i nærområdene.

Holdningsskapende kampanje rettet mot 40 000 konfirmanter: MKR har satset særlig på konfirmantgruppen (det er ca. 40 000 ungdommer som deltar i konfirmantundervisning i Dnk hvert år). Vi har relansert ressursmaterieell for ungdom som skal skape økt kunnskap og bevissthet om annerledestroende og forebygge fremmedfrykt og fordommer, og utarbeidet en ny modul med særskilt tanke på flyktnings situasjonen. For å promotere dette materialet, samt engasjere til handling lokalt, ble det utviklet en videokampanje. Kampanjen ble utviklet i 2015, og lansert 10. mai under Kirkemøtet. Filmen fikk rask organisk (altså ikke-annonsert) spredning. Filmen spres fremdeles organisk i tillegg til sponset spredning. Så langt har **kampanjefilmen blitt sett av XXX personer**, hvilket vi anser som svært god spredning. Dette vil evalueres i 2016.

Se også analyse av Den norske kirkes menneskerettighetsengasjement i det offentlige rom, medieanalyse fra 2011-2015 under Del 2 av rapporten.

Deltakelse i nettverk har økt mulighet for gjennomslag i beslutningspåvirkning: Mellomkirkelig råd er opptatt av å tydeliggjøre og legge press på myndighetene for at de ivaretar sine menneskerettighetsforpliktelser. På sentralt nivå samarbeider og koordineres innsatsen med ti andre organisasjoner gjennom initiativet «Nasjonal dugnad for syriske flyktninger», som våren 2015 tok initiativ til kravet om at norske myndigheter måtte ta imot 10 000 syriske flyktninger og øke den humanitære bistanden til Syria og nærområdene, samt fulgte opp med ytterligere politiske krav.

Økt kirkelig engasjement for rettferdig fred i Israel og Palestina

Måloppnåelse: Kirkeuka for fred i Palestina og Israel er en årlig internasjonal freds- og solidaritetsuke, initiert av Kirkenes Verdensråd. Mellomkirkelig råd samarbeider med en rekke organisasjoner om den norske markeringen, som har opplevd økt interesse, bl.a. i form av flere søknader om støtte til lokale prosjekt i 2015. Vi forventet å oppnå følgende resultat: «*Kirkeuka for fred i Palestina og Israel markeres over hele landet, er synlig i flere nasjonale og regionale medier, og skaper debatt rundt virkemidler for rettferdig fred*». Dette målet ble justert under planleggingen, da vi på bakgrunn av grundig evaluering fra tidligere år, så et behov for å fokusere mindre på synlighet i media generelt, og mer på å legge til rette for konstruktiv, ikke-polariserende samtaler lokalt. Dette gjorde vi bl.a. gjennom å eksponere målgruppen for **et bredere spektrum av stemmer** angående hvordan okkupasjonen påvirker livene til mennesker i Palestina og Israel. Dette ble bl.a. reflektert i et temanummer, «Muren», i Luthersk Kirketidende, et tidsskrift som når ut til prester over hele landet. I dette nummeret hentet vi inn bidrag fra Kirkenes Verdensråd og Mellomkirkelig råd, men også fra Israelsmisjonen og Frikirken, som har et annet nedslagsfelt enn Mellomkirkelig råd. I samtale med redaktøren av tidsskriftet fikk vi høre at de **ikke hadde fått noen negativ respons på dette temanummeret. Dette ville trolig ikke vært tilfelle for noen år siden, og kan kanskje vitne om en endring i opinionen** blant prester i Den norske kirke. Det kan også ha vært innhenting av et noe bredere spektrum av stemmer, som kan ha bidratt til å skape legitimitet og åpenhet for budskapet.

Figur 3: Palestinske Nicola Bandak snakker med en av deltakerne på fotoutstilling om muren, under Kirkeuka for fred i Palestina og Israeli Uranienborg kirke. Dette er ett av de lokale tiltakene som vi støttet økonomisk i 2015.

Tiltak 3: Globalt gudstjenesteliv

Måloppnåelse: Vår ambisjon var at «*Den norske kirkes engasjement for nord/sør-spørsmål synliggjøres for hele menigheten og lokalsamfunnet gjennom markeringer i gudstjenestelivet og i kulturarbeid*», samt at «*Globale perspektiver synliggjøres i Den norske kirkes kulturliv og gudstjenesteliv*». Vi kan definitivt slå fast at **globale perspektiver har blitt synliggjort i menigheter over hele landet gjennom en rekke ulike merkedager**. Vi har i 2015 bidratt til utvikling av ressurser til Skaperverkets dag (som inngikk i Klimapilegrim 2015-markeringen, se tiltak 1), Menneskerettighetssøndagen (med fokus på flyktningssituasjonen), Kirkeuka for fred i Palestina og Israel (se tiltak 3), samt gudstjenestemateriell med fokus på urfolkstematikk, i anledning TV-aksjonen til Regnskogfondet.

Tilbakemeldingen fra en av våre undersøkelser om at om lag **halvparten av menighetene markerer Skaperverkets dag** (se punkt 4.2.1.) forteller oss at noen temagudstjenester har svært stort gjennomslag. Samtidig er det en vedvarende utfordring at vi ikke har tilstrekkelige verktøy for å måle

hvor mange som har tatt i bruk ressursene til de enkelte merkedagene og hvordan de er mottatt. Vi arbeider kontinuerlig med å finne gode metoder for å kartlegge hvor mange menigheter som tar i bruk gudstjenestemateriellet. Dette er vanskelig å måle fordi menighetene ikke har rapportert om dette i den ordinære rapporteringen. Vi har fra tid til annen sendt ut spørre-skjemaer til menigheter, men dette viser seg å ikke være noen effektiv evalueringsmetode. Vi er nå i ferd med å utvikle bedre systemer for å evaluere ut fra antall nedlastinger av materiellet fra nettsidene, samt felles innrapportering ved årsskiftet.

Tiltak 4: Vennskapssamarbeid, utveksling og dialog

Måloppnåelse: «Menigheter opplever økt interesse for aktuelle globale utviklingsspørsmål, som et resultat av vennsksapsrelasjoner og medvandring med partnere fra kirker i Sør» var ett av våre forventede resultater. I 2015 har vi bidratt til å styrke det globale lutherske fellesskapet ved å besøke alle våre tre søsterkirker (i Brasil, Sør-Afrika og Jordan og Det hellige land) og dele informasjon fra disse reisene aktivt i våre nettverk i etterkant, både gjennom sosiale medier og formelle og uformelle grupper og nettverk, samt seminarvirksomhet. Vi holder på å konkretisere innholdet i de fornyede avtalene med Brasil og Jordan og Det hellige land, mens arbeidet med ny avtale med kirken i det Sørlege Afrika har stoppet noe opp grunnet interne organisatoriske utfordringer i den kirken.

«Kirkelige aktører gjennomfører gruppereiser/ pilegrimsreiser i tråd med etisk reiseguide» var det andre forventede resultatet. Arbeidet med etisk reiseguide har kommet langt, men endelig lansering avventes til riktig tidspunkt i 2016. Dette målet kan derfor ikke sies å ha blitt oppnådd i 2015.

«Menigheter i Den norske kirke har sterke relasjoner til partnere i Sør, og dette setter et globalt preg på menighetens arbeid» var de også et forventet resultatene under kategorien støtte til lokale tiltak. I 2015 har vi bl.a. støttet en kristen ungdomsgruppe i Buskerud som fikk besøk fra ungdommer fra Bangladesh. Dette var en del av et større samarbeidsprosjekt som, gjennom besøk fra Sør og kreativ metodikk, skapte økt kunnskap og engasjement knyttet til arbeidsforhold i tekstilindustrien. Dette mener vi er et godt eksempel på at relasjon til partner i Sør setter et globalt preg på menighetens arbeid.

Tiltak 5: Nettverk og evaluering

Måloppnåelse: Vårt forventede resultat var at «Den norske kirkes globale arbeid preges av stemmer fra Sør, og styrkes av strategiske samarbeidsrelasjoner». Vi får mange **tilbakemeldinger fra Genève og Brussel om at Den norske kirkes bidrag til de tverrkirkelige internasjonale foraene verdsettes.** MKR har dessuten lagt vekt på å **holde kontakten med kirker i særskilt utfordrende situasjoner**, dette gjelder særlig i Midtøsten. Deltakelse på hundreårsmarkeringen av folkemordet på armenerne i Jerevan i april, Nigeria-prosjekt sammen med Kirkenes Verdensråd og nært samarbeid med Kirkerådet i Midtøsten er eksempler på dette. **Merk at mesteparten av vår nettverksvirksomhet finansieres med egne midler**, men det nevnes her, da det er en viktig del av vårt helhetlige nettverksarbeid og partnernetttverk.

2.1. Lønn og administrasjon

Det har ikke vært noen store avvik fra revidert budsjett/virksomhetsplan. Det var noe mindreforbruk på lønn og administrasjon, som har blitt brukt på tiltak og aktiviteter. I noten i regnskapet framkommer fordeling av lønns- og administrasjonsutgifter på de enkelte tiltakene.

2.2. Revidert regnskap

Totalt sett ser vi et overforbruk i 2015 på om lag 25 000 kr i 2015. Utover dette har det ikke vært noen signifikante avvik fra budsjetterte midler. Ved spørsmål til vedlagt regnskap, ta kontakt.

Revisorberetning vil ettersendes, da vi frem til 1. jan 2017 er under Riksrevisjonen (i henhold til praksis fra tidligere år).

3. Tilleggstilskudd 2015

Vi søkte ikke om tilleggstilskudd i 2015.

Del 2 – Sluttrapport

4. Sluttrapport for hele avtaleperioden samt tilleggsperioden 2015

Hovedintensjonen for arbeidet i Den norske kirkes nord/sør-informasjon har vært å **styrke Den norske kirkes arbeid for fred, global rettferdighet og vern om skaperverket, lokalt, nasjonalt og globalt, ved å bidra til økt innsikt, bedre identifikasjon, endrede holdninger og konkrete handlinger**. I det følgende vil vi beskrive noen av hovedlinjene i arbeidet i 2011-2015.

65% økning i grønne menigheter viser økt engasjement

Vi har i løpet av rammeavtaleperioden skapt økt engasjement og kunnskap knyttet til klimarettferdighet. Dette synliggjøres ved at **antall grønne menigheter har økt med 65% fra 2011-2015**, fra 181 menigheter ved utgangen av 2010, til 299 ved utgangen av 2015. I realiteten har økningen vært større, men grunnet sammenslåing av menigheter har en del grønne menigheter blitt usynliggjort. Dette anser vi som en indikator på at arbeidet med å heve bevissthet og engasjement rundt disse temaene i stor grad har lyktes. Antallet grønne menigheter har steget jevnt i mange bispedømmer, men dette varierer noe fra region til region, og vi jobber med å nå styrke engasjementet i de svakere regionene. For å sikre et godt kunnskapsgrunnlag for dette arbeidet bestilte vi en evalueringsrapport av grønn menighet-ordningen i 2014 (se vedlegg). Denne viste at respondentene var **svært positive til grønn menighet-ordningen**, og kun 4% av de spurte var negative til ordningen. Rapporten viste også at blant respondentene var det **nesten 50% som markerer Skaperverkets dag årlig**, et overraskende høyt funn.

Det er naturlig å anta at en stor del av denne økningen i grønne menigheter, samt økende engasjementet i form av Skaperverkets dag skyldes vår målrettede satsning på bidra til økt kunnskap og engasjement i lokale menigheter. Denne satsning har bestått av bl.a. en rekke publikasjoner rettet mot menighetene, årlige samlinger for engasjerte nøkkelpersoner, utstrakt seminarvirksomhet blant ansatte og frivillige på regional og nasjonal basis, m.m.

Vi har også bidratt til å integrere klima og miljø-spørsmål på eksisterende arenaer, slik som den årlige konferansen for 1 500 - 2 000 kirkelige ansatte som jobber med barn og unge, undervisning for prestestudenter på kirkelige utdanningsinstitusjoner, møter med kirkelige ansatte på regionalt og lokalt plan, m.m. Flere av våre samarbeidspartnere ber oss om å komme tilbake år etter år, noe vi tar som et tegn på at vårt budskap oppleves som relevant og at vi er med på å bidra til økt kunnskap og engasjement.

Nøkkelpersoner i kirkene over hele landet har høy bevissthet rundt klima- og miljøspørsmål, og besitter verktøy for å jobbe videre med dette lokalt.

Vi har en årlig tradisjon om å samarbeide om nasjonale samlinger for nøkkelpersoner fra kirkelige organisasjoner (nettverkssamling), samt årlig møte for nøkkelpersoner fra ressursgrupper for klima- og miljø fra hele landet (ressursgruppemøte). Disse møtene får jevnt over gode evalueringer, og tilbakemeldinger om at dette er viktig for å holde det lokale engasjementet i live. På disse samlingene

har vi på ulike måter **sørget for at stemmer fra Sør løftes fram** – enten gjennom film eller ved besøk fra partnere fra bl.a. Sør-Afrika og Kenya.

Ut i fra den brede geografiske tilstedeværelsen på ressursgruppesamlingen og den aktive deltakelsen, kan vi med relativt høy sannsynlighet slå fast at det finnes **nøkkelpersoner i de fleste bispedømmer i Den norske kirke har høy bevissthet rundt klima og miljøspørsmål**, samt oppdatert kunnskap om hvordan man kan jobbe med dette lokalt. I tillegg besitter de verktøy som gir en tydelig Sør-forankring i klimaarbeidet. Samtidig ser vi fortsatt trenger å nå ut til flere, da det kan være svært sårbart når sentrale nøkkelpersoner skifter bosted eller rolle.

Sosiale medier bidrar til økt engasjement blant nøkkelpersoner og nye målgrupper

I November 2014 opprettet vi Facebook-siden «Grønn Kirke». Siden er designet av og driftes av Nord/sør-info, men tar sikte på å mobilisere nettverket til både Den norske kirke, Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp. Facebooksiden gir oss svært nyttig informasjon om hvilke målgrupper vi når ut til og hvordan vi kan målgruppetilpasse vårt budskap. Pr. 31. desember 2015 hadde vi fått **4057 likes**. Dette bekreftet vår hypotese om at det var et var et **stort og uforløst potensial som kunne utløses ved å opprette en kanal i sosiale medier for nøkkelpersoner** i kirkelige nettverk som er engasjert i spørsmål knyttet til klima, miljø, forbruk og rettferdighet. Siden er også viktig for å nå ut til en bred målgruppe, uten å måtte gå gjennom flere potensielle flaskehalser i vår organisatoriske struktur.

Bidratt til økt rettighetsbasert debatt og engasjement for rettferdig fred i Midtøsten

I perioden 2011-2015 har vi observert et fornyet kirkelig engasjementet for rettferdig fred i Midtøsten. Dette er et stort og komplisert saksfelt, hvor vi har fokusert særlig på krigen og flyktnings situasjonen i Syria og nabolandene, samt den Israelske okkupasjonen av Vestbredden og invasjonene av Gaza i 2012 og 2014. Situasjonen i Irak og Afghanistan har også vært særlig tematisert. Fokuset for vårt arbeid har vært å **sette søkelyset på menneskerettighetsbrudd og løfte fram stemmer fra våre partnernettverk i Sør**, bl.a. Middle East Council of Churches, samt vår lutherske vennskapskirke i Jordan og Det hellige land.

I 2014 utviklet, behandlet og vedtok Mellomkirkelig råd (råd med representanter fra hele landet) et nytt Midtøsten-posisjonsnotat og handlingsplan for Den norske kirkes arbeid i Midtøsten. Disse dokumentene redegjør for det teologiske og etiske fundamentet for vårt arbeid i Midtøsten og for aktuelle politiske vurderinger. Det er et ressursdokument for de mange som har et engasjement i en urolig og politisk betent region. **MKR bidrar slik til en kunnskapsbasert debatt om norsk kirkelig engasjement i Midtøsten innenfor en rettferdig-fred tankegang, og med et sterkt menneskerettighetsperspektiv**. Dokumentene har i tillegg vært grunnlag for både redaksjonell omtale og debatt i flere nasjonale aviser.

Vi har observert et økende engasjement for vennskapsarbeid med Midtøsten i denne perioden, med en markant økning i antall menigheter og bispedømmer som har etablert eller er i ferd med å etablere vennskapsavtaler med kirker og organisasjoner i Midtøsten. Vi har bidratt til å styrke dette engasjementet, bl.a. ved å etablere en nasjonal Midtøsten-nettverkssamling, gjennomført for første gang i 2014, med svært gode tilbakemeldinger (85% opplevde samlingen som veldig nyttig). I tillegg har vi sett et økende arrangement for den årlige freds- og solidaritetsuka, Kirkeuka for fred i Israel og Palestina. **Initiativet for denne uken kommer fra Kirkenes verdensråd og materialet utarbeides av en komite med flere representanter fra trossamfunn i Midtøsten. På denne måten er vi med på å sikre at stemmer fra Sør løftes opp i norske menigheter.**

Vi har i tillegg bidratt med å fremme en rettighets-basert diskurs i kirkelige nyhetskanaler. Den norske kirke og særlig Mellomkirkelig år har gjennom mange år vært gjenstand for mye kritikk fra bl.a. Med Israel For Fred (MIFF) og andre organisasjoner som jobber med Israel og Palestina, samt forfølgelse av kristne i Midtøsten. Gjennom vårt bidrag til det offentlige ordskiftet med disse organisasjonene og miljøene, har vi bidratt til å med mål om å løfte frem menneskerettighetene og folkeretten som viktige.

Den norske kirkes synlighet i den offentlige diskurs. Case: Menneskerettighetsbasert kommunikasjon om flyktnings situasjonen 2011-2015

I 2014 hadde Kirkemøtet¹ en sak om Den norske kirkes menneskerettighetsengasjement. I den forbindelse utarbeidet Menneskerettighetsutvalget i Den norske kirke en utredning, som har blitt distribuert bredt og trykket opp i 2. opplag, samt oversatt til engelsk. Vi anser den store interessen for dokumentet som et tegn på at det er blitt **økt bevissthet og kunnskap blant våre målgrupper for sammenheng mellom kristen tro og menneskerettighetsengasjement, samt bevisstgjøring på hvorfor og hvordan kirkelige aktører kan engasjere seg i menneskerettighetsspørsmål.**

Trekk ut hovedpunktene fra analysen som er bestilt fra medieovervåkningsbedriften O-point – flettes inn i rapporten før innlevering.

Ressurser fra kirker i Sør har blitt integrert i menighetenes musikk- og kulturuttrykk og synliggjort for bredere lag av befolkningen

Over flere år har Nord/Sør-info jobbet for å styrke menighetenes forståelse av deres del i et globalt fellesskap gjennom prosjektet «Syng-Håp - salmer og sanger fra en verdensvid kirke». Syng Håp prosjektet er viktig fordi det tilbyr et **lavterskeltilbud for menighetene for å integrere globale perspektiver i sine gudstjenester gjennom året.** Det møysommelige arbeidet med å innhente inspirasjon og kulturuttrykk fra kirker i Sør, har nå gitt utslag i at **flere av salmene fra Syng Håp har blitt tatt inn i den nye Salmeboken for Den norske kirke** (utgitt i 2013). Dette gjorde at sang og kultur fra Sør satte sitt spor på NRKs salme-maraton med hele 2,2 millioner seere innom sendingen. Til sammenligning hadde TV-dramaet «Kampen om Tungtvannet», som også gikk på NRK i den perioden, seerrekord med 1,7 millioner seere.

Støtte til lokalt opplysningsarbeid har vært svært viktig for lokalt engasjement

Nord/Sør-info har lang tradisjon med å utlyse midler for å stimulere til lokalt initiert informasjonsarbeid om klima, miljø og globale spørsmål. Fra 2011-2015, har 87 søknader blitt tilgodesett med hel eller delvis støtte til lokale og regionale informasjonstiltak (se tabell nedenfor). Gjennom denne form for lokalt opplysningsarbeid nås grupper på lokalt plan over hele landet, både barn, ungdom og voksne, og vi har fått tilbakemeldinger fra flere om at denne støtten har vært helt avgjørende eller svært viktig for at det lokale engasjementet på disse spørsmålene. Vi har innhentet rapporter og budsjett fra alle gjennomførte tiltak. Vi har i løpet av disse årene aktivt gått inn for en

¹ Den norske kirkes øverste demokratiske valgte organ med representanter fra hele landet møtes årlig.

dreining av støtten, slik at det **støtten til lokale tiltak i større grad reflekterer de overordnede prioriteringene for virksomhetens arbeid, da vi mener at dette er med på å sikre større effekt av midlene.**

År	2011	2012	2013	2014	2015
Antall mottakere	24	20	18	15	17
Totalt støttebeløp	234.000 kr	245.437 kr	169.500 kr	180.230 kr	240.000 kr

Tabell 1: Tildeling av støtte til lokale tiltak fra 2011-2015

Globale perspektiver integrert i Kirkens planverk

Gjennom å knytte vårt arbeid nært opp til implementeringen av reformer og planer i Den norske kirke, som *alle* menigheter må forholde seg til, har vi nådd bedre ut til grasrota i Kirken og bidratt til å integrere globale perspektiver i lokalmenighetenes arbeid. Vi har derfor fullt tett implementeringen av ny *Plan for trosopplæring* (kirkelig undervisning for 0 – 18 år), *Plan for diakoni i Den norske kirke* og den nye *gudstjenestereformen* i relasjon til alle norske menigheter. I disse planene har temaene «Vern om skaperverket» og «Kamp for rettferdighet», vært viktige arenaer for å ivareta vårt mandat som folkeopplysningsaktør.

4.1. Beste/viktigste resultater oppnådd gjennom hele avtaleperioden samt tilleggsperioden 2015

I perioden 2011-2015 har vi **jobbet målrettet med å sikre tverrfaglighet og samarbeid på tvers av kirkesamfunn og organisasjoner, for å skape en samlet stemme og øke effektivitet, synlighet og mulighet for gjennomslag.** To eksempler som synliggjør dette er som følger:

Progressiv allianse av trosbaserte aktører for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter:

Blant de ulike menneskerettighets sakene vi engasjerer oss i, har arbeidet med reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) og lesbiske, homofile, transeksuelle og bifiles (LHBT) rettigheter, i nettverk med religiøse ledere i Norge og i Sør, vært særlig viktig. Vår ambisjon har vært å bidra til å bygge opp en allianse av motkrefter til de sterke internasjonale alliansen av konservative religiøse krefter, som kjemper for patriarkalske familieverdier og mot like rettigheter for LHBTI-personer. I denne virkeligheten har Mellomkirkelig råd arbeidet målrettet for at Den norske kirke er en tydelig forkjemper for menneskerettigheter og en pådriver for å sikre rettsikkerheten til særskilt sårbare grupper. Dette har skjedd i tett samarbeid med Norges Kristne Råd, samt nettverk av ulike trossamfunn, academia og organisasjoner, har vi i løpet av 2011-2015 **bidratt til en rekke seminarer, kronikker, beslutningspåvirkning og nettverksbygging under FNs generalforsamling og kvinnekommisjonen (CSW), utarbeidelse av strategidokument og nettverksmøter på nasjonalt og internasjonalt plan.** Ett eksempel er konferansen i 2015, «When Theology Produces Violence,» i samarbeid med Norges Kristne Råd og Landsforeningen for lesbiske og homofile, hvor vi løftet opp stemmer fra Sør og stimulerte til kritisk refleksjon rundt faren for at religiøse aktører kan bidra til eller legitimere vold mot seksuelle minoriteter.

Vi har ingen systematisk evaluering av endringer på kunnskap og holdninger blant religiøse aktører i denne saken, da dette er sensitive spørsmål som det kan være krevende å kartlegge. Samtidig kan vi slå fast at vi har observert bred og gjentatt deltakelse fra religiøse ledere på konferanser rundt SRHR og religiøse perspektiver. Og til tross for stor teologisk uenighet i synet på homofili, opplever vi fra bredden av norske kirkeledere en samstemthet i nulltoleranse i forhold til bruk av vold og kriminalisering av homofile. Vi tar dette som et tegn på **vårt arbeid bidrar til å sikre kontinuerlig fokus på trosbaserte aktørers mulighet til å bidra til å sikre rettigheter for særskilt utsatte grupper.** Vi ser nå at en ny progressiv allianse av trosbaserte aktører er i ferd med å ta form, bl.a. eksemplifisert gjennom konferansen våren 2016 i samarbeid med Norad m.fl. om «Religion & Development: Dialogue on Gender, Rights and Sensitive Issues».

Tverrkirkelig og interreligiøs klimasatsning:

Den norske kirke har siden 2008 hatt et samarbeidsprosjekt med Kirkens Nødhjelp og Norges Kristne Råd, som Mellomkirkelig råd og Kirkerådet har vært svært aktive i. I tillegg har vi jobbet for økt samarbeid gjennom kampanjene Klimapilegrim 2015 og Klimavalg 2013, samt gjennom vår deltakelse i Klimavalgalliansen, Broen til framtiden (samarbeid mellom kirke, fagbevegelse og miljøbevegelse), samt i vårt interreligiøse nettverk, som Mellomkirkelig råd var initiativtaker til i 2011.

Klimapilegrim 2015 mobiliserte nye målgrupper, inkludert pilegrimsmiljøene i Norge, lokale historie- og kystlag, m.m. Ved å være **bevisst styrkene og merverdien til samarbeidsaktørene, oppnådde vi en mye større deltakelse enn noen av oss hadde klart å skape på egen hånd.** Evalueringen viser også at nettopp samarbeidet på tvers opplevdes som en viktig drivkraft i de frivilliges engasjement.

De nye alliansene vi har tatt del i har også bidratt til økt politisk gjennomslagskraft. Klimapilegrim 2015 var en del av en global bevegelse som sammen la press på beslutningspåvirkere. Vi fikk **tilbakemelding fra både klima- og miljøministeren og FN-topp Christiana Figueres om at trosbaserte aktører spiller en svært viktig rolle.** Dette inntrykket bekreftes ytterligere av at vår interreligiøse delegasjon, som har deltatt på flere av de siste klimatoppmøtene, har etablert godt nettverk med den norske forhandlingsdelegasjonen og blir synlig i både nasjonal og internasjonal media. **Sammen har vi bidratt til å løfte stemmen til de svake, og vi mener at dette har utgjort en forskjell gjennom økt press for en rettferdig og ambisiøs klimaavtale.**

Et annet eksempel er fra 2012, da vi deltok vi i en **landsomfattende foredrags- og bevisstgjøringsturné om Statoils tjæresandsprosjekt i samarbeid med Greenpeace, WWF, Concerned Scientists Norway og Samisk kirkeråd.** Målet for turneen var å vekke en opinion mot Statoils satsning på tjæresand i urbefolkningsområdet i Canada. Sammen hadde aktørene et stort nedslagsfelt over hele landet. I forlengelse av dette bidro vi til at **Kirkens aksjefond, OVF, trakk sine investeringer fra Statoil i protest mot deres tjæresandprosjekter.**

Læringspunkter:

Vi mener disse eksemplene er med på å illustrere hvordan **fokus på tverrfaglighet, koordinering og nye samarbeidsallianser har skapt økt gjennomslagskraft og økt engasjement blant nye og brede lag av befolkningen.** Dette arbeidet har også gitt oss verdifull innsikt i utfordringene og forbedringspunktene knyttet til slikt samarbeid og mobiliseringsarbeid. Vi har fortsatt mye forbedringspotensiale, og vi vil bruke de erfaringene vi har høstet fra evalueringer og eksterne rapporter underveis til å fortsette å forbedre og videreutvikle dette arbeidet.

Dato:

Underskrift: Janne Dale Hauger

Berit Hagen Agøy

Vedlegg:

Vedlegg 1: Regnskap for 2015 (Revidert regnskap under Riksrevisjonen ettersendes jamfør punkt 2.2)

Vedlegg 2a: Rapport Klimapilegrim 2015

Vedlegg 2b: Rapport Klimapilegrim – liste over arrangement

Vedlegg 3: Rapport fra COP21 i Paris

Vedlegg 4: Nettsidestatistikk fra www.klimapilegrim.no

Vedlegg 5: Broen til framtiden program

Vedlegg 6: Evalueringsrapport Grønn Kirke

Vedlegg 7: Pressemeldinger, uttalelser og visuelle glimt fra arbeidet i 2015

Vedlegg 8: Samtale om etikk og investeringer

Vedlegg 9: Den norske kirkes synlighet i offentlig diskurs. Case: flyktningsmatikk (*kommer senere*)